

CHWALIĆ (2213) *vb impf*

chwalić (2192), **chfalić** (20), **falić** (1); *chfalić MurzHist* (5), *MurzNT* (14); *chwalić : chfalić KromRozm I* (4:1); *chwalić : falić SeklWyzn* (11 : 1).

*W inf: -ã- (315), -a- (103); -ã- BierEz, RejWiz, RejWiz, OrzRozm (2), BielKron (26), OrzQiun, SarnUzn, LeovPrzep, RejPosWiecz_3 (2), BudBib (3), BiałKaz (2), BudNT (2), ModrzBazBud, SkarJedn (3), Calag, CzechEp (23), NiemObr (16), KochFr, KlonŻal, KochPhaen, ReszPrz, WerGość, PudłFr, ArtKanc (10), ZawJeft, GrabowSet (11), KochFrag, JanNKar, WujNT (15), SarnStat, SiebRozmyśl (2), PowodPr (2), SkarKaz (5), GosłCast, SkarKazSej (3), SzarzRyt; -a- KromRozm I, KromRozm III, GliczKsiąż (3), HistRzym, BiałKat (2), WujJud (21), WierKróć, ModrzBaz (2), KochPij; -ã- : -a- OpecŻyw (2 : 7), MurzHist (1 : 2), MurzNT (2 : 3), LubPs (23 : 1), KrowObr (12 : 9), Leop (6 : 3), BibRadz (7 : 11), GrzegRóżn (2 : 2), Mącz (16 : 5), RejAp (6 : 1), GórnDworz (22 : 4), RejPos (20 : 2), GrzegŚm (2 : 1), KuczbKat (1 : 1), RejZwierc (7 : 1), WujJudConf (1 : 7), CzechRozm (10 : 1), KochPs (1 : 5), SkarŻyw (9 : 2), GórnRozm (6 : 1), LatHar (8 : 1). ◇ *W formach imp: -ã- (207), -a- (12 + 2 kust); -a- : -a- LubPs (26 : 2), Leop (10 : 2), BibRadz (17 : 1), KochPs (26 : 6 + 2 kust), ArtKanc (26 : 1). ◇ W pozostałych formach: -ã- (1216), -a- (30); -ã- : -a- OpecŻyw (44 : 8), MurzHist (1 : 1), MurzNT (8 : 1), KromRozm III (7 : 1), Leop (52 : 1), BibRadz (62 : 3), RejAp (28 : 2), HistRzym (12 : 1), SkarŻyw (68 : 3), CzechEp (29 : 1), GórnRozm (11 : 3), LatHar (29 : 1), SkarKaz (13 : 1).**

*inf chwalić (378). ◇ praes 1 sg chwiałę (90). ◇ 2 sg chwiałisz (15). ◇ 3 sg chwiali (198). ◇ 1 pl chwiałimy (57), chwiałemy (23), chwiał(e)m (6), chwiałim (4); -imy BierEz\, BielŻyw, RejPs, SeklKat, HistAl, KromRozm I, Diar, OrzList, BibRadz (3), Mącz (2), RejPos, GrzegŚm (2), KuczbKat, RejZwierc, WujJudConf (6), CzechEp (2), NiemObr (4), LatHar (7), WujNT (2), GosłCast; -émy OpecŻyw (4), RejJóz, KrowObr, LeszczRzecz (2), BiałKat, KochPs, KochTr; -(e)m GliczKsiąż, SkarJedn, SkarŻyw (2); -im SeklWyzn, StryjWjaz, SkarKaz; -imy: -émy Leop (1 : 1), WujJud (11 : 1), ArtKanc (3 : 6), PowodPr (1 : 1); -imy : -im SkarKazSej (1 : 1); -émy: -(e)m MetrKor (1 : 1), ReszPrz (2 : 1); -émy (4), -(e)my (19). ◇ 2 pl chwalicie (22). ◇ 3 pl chwiałą (190). ◇ praet 1 sg m chwiałil(e)m, -m chwiałil (9). *f* -m chwiała (2). ◇ 2 sg m -eś, -ś chwiałil, chwiałieś (5). ◇ 3 sg m chwiałil (77), chwiałeł (1) ReszPrz. *f* chwiała (15), chwiałeła SkarŻyw (*kust*). *n* chwiałilo (6). ◇ 1 pl m pers -smy chwiałili (1). ◇ 2 pl m pers -ście chwiałili (2). ◇ 3 pl m pers chwiałili (205). *subst* chwiałili (9). ◇ *fut* 1 sg m będę chwiałil (32), chwalić będę (15), będę chwalić (1) ArtKanc; będę chwiałil TarDuch (2), WróbŻółt (10), RejPs (2), BibRadz (6), WujJud, WujNT (2); chwalić będę GórnDworz, GrzegŚm, BudNT, PaprUp, GrabowSet, SzarzRyt; będę chwiałil : chwalić będę LubPs (4 : 2), Leop (2 : 4), KochPs (1 : 1), LatHar (2 : 2). *f* będę chwiała (1). ◇ 2 sg m będziesz chwiałil (21), chwalić będziesz (6), będziesz chwalić (3); chwalić będziesz BielŻyw, SkarŻyw, CzechEp (2); będziesz chwalić OpecŻyw (2), LubPs; będziesz chwiałil: chwalić będziesz RejPos (2 : 2); ~ będziesz (29), bądźziesz (4) SeklWyzn. ◇ 3 sg m będzie chwiałil (14) March¹, WróbŻółt, KrowObr (2), Leop (3), BibRadz, RejAp (2), BiałKat, KuczbKat, RejZwierc (2), chwalić będzie (13) LubPs, CzechRozm, CzechEp (3), PudłFr, ArtKanc, PaprUp, GrabowSet (3), LatHar, SkarKaz. *f* będzie chwiała (3). ◇ 1 pl m pers będziem(y) chwalić (13), chwalić będziem(y) (2) SkarJedn, CzechEp, będziem(y) chwiałili RejZwierc (2); ~ będzi(e)m (10), będzi(e)my (7); -(e)m HistJóz, BielŻywGlab, Wrób Żółt, LubPs (2), BielKron, SkarJedn; -(e)my RejPs, ArtKanc, CzechEp; -*

(e)m :- (e)my *RejZwierz* (1 : 1), *RejPos* (1 : 2), *RejZwierc* (1 : 1). ◇ 2 *pl m pers* będziecie chwalić (4), chwalić będziecie (4); będziecie chwalić *KrowObr*, *WujNT*; chwalić będziecie *Diar*, *BudBib*, *SkarŻyw*; będziecie chwalić : chwalić będziecie *BibRadz* (2 : 1). ◇ 3 *pl m pers* będą chwalić (32), chwalić będą (11), będą chwálili (10); będą chwalić *OpecŻyw*, *WróbŻółt* (2) *RejPs* (2), *Leop* (5), *GrzegRóżn*, *RejAp* (3), *GórnDworz*, *RejPos* (5) *WujJudConf*, *CzechEp*, *WujNT* (2); chwalić będą *MurzNT*, *BielKron*, *GrzegŚm*, *RejZwierc*, *NiemObr*, *ZawJeft*; będą chwálili *TarDuch* (2), *RejKup*, *MurzHist*; będą chwalić : chwalić będą : będą chwálili *LubPs* (3 : - : 3), *BibRadz* (3 : 2 : -), *BudBib* (1 : 1 : -), *KochPs* (- : 1 : 1), *ArtKanc* (1 : - : 1), *LatHar* (- : 1 : 1). ◇ *imp 1 sg* niech chwale (1). ◇ 2 *sg* chwál (55), chwáli *PatKaz II* (2). ◇ 3 *sg* niech, niecháj chwáli (20). ◇ 1 *pl* chwálmy (32), niech chwálimy (1), niech chwálemy (1); niech chwálimy: niech chwálemy *ArtKanc* (1 : 1). ◇ 2 *pl* chwalcie (181). ◇ 3 *pl* niech, niecháj chwala (19). ◇ *con 1 sg m* bych chwálił (10), bym chwálił, chwáliłbym (7); bych *BierRaj*, *WróbŻółt* (2), *LubPs*, *OrzList*, *RejPos*, *SkarŻyw*, *NiemObr*, *ArtKanc*; bym *OrzRozm*, *OrzQuin*, *BudBib*, *PaprPan*, *GrabowSet*, *LatHar*; bych : bym *GórnDworz* (1 : 1). *f* bym chwáliła (2). ◇ 2 *sg m* byś chwálił (9), by ty chwálił (3) *MurzNT*, *OrzRozm* (2). ◇ 3 *sg m* by chwálił (28), bodáj chwálił (1). *f* by chwáliła (1). *n* by chwáliło (3). ◇ 1 *pl m pers* byśmy chwálili (30), bychmy chwálili (18); byśmy *SeklWyzn*, *SeklKat* (3), *KrowObr*, *Leop*, *OrzQuin* (2), *Prot*, *WujJudConf* (2), *RejPosWstaw*, *CzechRozm*, *SkarŻyw*, *ReszPrz*, *ArtKanc* (11), *LatHar* (2), *PowodPr*; bychmy *RejPs* (6), *LubPs* (4), *RejWiz* (2), *RejZwierz*, *BibRadz*, *RejPos* (2), *SkarKazSej*; byśmy : bychmy *WujJud* (1 : 1). ◇ 2 *pl m pers* byście chwálili (5). ◇ 3 *pl m pers* by chwálili (85). *subst* by chwáliły (2). ◇ *con praet 3 pl m pers* by byli chwálili (1). ◇ *impers praet* chwálon (15). ◇ *con* by chwálon (5). ◇ *part praes act* chwálóć (174).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI w.* (osiem z tych samych przykładów) – XVIII w.

1. Pochwalać, wyrażać się o kimś lub o czymś z aprobatą, uznaniem; *dilaudare Mącz*, *Calep*, *Cn*; *commendare Mącz*, *Calep*; *celebrare*, *extollere laudibus*, *laudare*, *probare*, *tollere Mącz*, *Cn*; *astruere laudem*, *cantare*, *ebuccinare*, *praedicare*, *prosequi laudibus Mącz*; *decantare Calep*; *concedere a. tribuere laudi*, *ponere in laude*, *cumulare laudibus*, *effere laudibus*, *elaudare*, *ferre in astra a. ad coelum*, *habere in laudibus a. laudem*, *laude afficere*, *laudi dare*, *ornare laudibus*, *tonare laudes Cn* (596) : *RejRozpr D2v*; *RejKup z8v*; Bieda wám/ gdyby o wás dobrze mówili (*marg*) chfálili (-) wzyścy ludźie *MurzNT Luc* 6/26; *DiarDop* 99, 112; *BielKom Av*; *Leop Num* 21/17; *BibRadz Eccli* 9/15 [17]; *Mącz* 38a, 68c, 87a, 89b, 250c [2 r.] (10); *GórnDworz M6*, *Yv*, *Dd7* [2 r.], *L16v*; *RejPos* 252; *RejZwierc* 220v; *BudBib Eccli* 9/15 [17], *Prov* 20/14, *I* 341v *marg*; *BudNT 1.Cor* 11/15; Iáko v rzemieśniká gdy co widzi pięknie wyryłowanego/ ten co fię na tym niezna/ chwali/ y zá dokończoną rzecz ma *SkarŻyw* 589, 93; *KochFr* 54; *PudłFr* 17; *PaprUp Cv*, *H4*; *Calep* 136a, 586a; *WujNT* 605 *marg*; *GosłCast* 39.

chwalić czego [w rymie] (1): Dźiw fłyfzę nád dźiwámi/ w lećiech zefzłych moich: Wolálábym fnađ vmrzéc/ niż chwalić fpraw twoich. *GosłCast* 30.

chwalić kogo, co (524): *March*¹ *A3v* [2 r.]; *BierEz A2*, *E2v*, *K3*, *M3v*, *S* [3 r.]; *OpecŻyw* 47; *ForCnR A3*; *PatKaz III* 134v; *BielŻyw* 19, 34, 41, 82, 88 (11); *BielŻywGlab nlb* 11, 12; *BierRozm* 18; *March*³ *V2*; *WróbŻółt T8*, *V6*; *LibLeg* 11/40v, 49, 70; *RejŁas w.* 27; *RejPs* 167v; Aby wiedział co fię w ludzioch dzieie Więc iedno chwali z drugiego fię fmieie *RejRozpr Av*; *LudWieś A2*; *SeklWyzn f2*; *RejJóz B8v*, *G4v*, *I*, *I3v*, *L3v* [2 r.], *L5v*; *RejKup g7v*, *i4v*, *k8*, *12*, *p4* (8); *HistAl A7*, *B5v*, *C2v*, *C3v*,

D6v (10); *KromRozm I* D, 12, N2, N3v; *MurzNT* 21; *KromRozm II* g2v; *KromRozm III* F3v, N4; *Diar* 41, 61, 64; *BielKom* E5v; *GliczKsiąż* D6v, G5v [2 r.], K4, L, P3; *KrowObr* B4v, 78v, 145v, 236v; *RejWiz* 49, 67, 141v, 190v; *Leop Prov* 21 arg, 29/6, *Eccli* 21/18, 27/8; *OrzList* b3v; *RejFig* Aa5v, Ccv [2 r.]; *RejZwierz* 68, 80v 100v, 119; *BibRadz Gen* 27/35, *Ps* 48/19, *Is* 66/3, *Eccli* 9/22, 39/11 (10); *Boday* zábit nas ták chwalił. *OrzRozm* K4v, 13, I3v, K4, K4v [2 r.], L4, Q3v, T3v; *BielKron* 25, 68v, 105v, 131, 186 [2 r.] (9); *KwiatKsiąż* Fv, F3, Q; *Mącz* 186b, 188a, 231d, 279b, 323c [3 r.] (13); *OrzQuin* E, E3, R3; *Prot* A3 [2 r.]; *RejAp* 153v; *GórnDworz* C,Cv [3 r.], C2, C7, C8v [2 r.] (54); *GrzepGeom* A3; *HistRzym* 13, 75, 86v, 95, 120, 124, 134; *RejPos* 50, 201v; *HistLan* F2; *Chwalmy* zacne á chwálebne męże y rodzice náfze *KuczKat* 305, 285, 400; *RejZwierz* 25, 50, 58, 89, 89v (12); *WujJud* 43, 51 [2 r.], 91v [2 r.], 92 [2 r.], 109v (16); *WujJudConf* llv, 32v, 157v, 206; *RejPosRozpr* cv; *BudBib Eccli* 8/10; *WierKróc* A4, B [2 r.]; *BiałKaz* K2 [2 r.]; *BudNT przedm* bv marg; *CzechRozm* 3; *Gdybym* miał čás potemu radbymci go [łotrostwo] chwalił. *PaprPan* Aav, B2v, D4, D4v, M3, P3v (9); *ModrzBaz* 17, 18, 43, 44, 45 (13); *ModrzBazBud* ¶5v; *SkarJedn* 133, 182, 291, 309, 357; *KochPs* 15; *SkarŻyw* 58, 71, 114, 119, 130 (14); *KochTr* 16; *CzechEp* 52, 80, 87, 195, 296; *NiemObr* 6, 58, 74, 77; *KochFr* 3, 25, 54, 58, 64, 109; *KlonŻal* D3v; *ReszPrz* 37, 42, 95, 96; *ReszList* 187, 190; *WerGośc* 260; *KochPieś* 11; *PudłFr* [2], 55; *GórnRozm* Av, A2v [4 r.], A3, B3, Dv (17); *PaprUp* Gv [2 r.], F4, H4v; *KochWr* 29; *ZawJeft* 26; *ActReg* 82, 114, 116, 128, 137; *Phil* G; *GórnTroas* 12, 33, 72; *KochPij* C; *KochFrag* 22; *OrzJan* 44; *LatHar* 594; *Páweł* piŕze do nich/ cíeŕzac ie/ y wiárę ich chwalać *WujNT* 681, *przedm* 7, s. 27, 77, 179, 471 (22); *WysKaz* 40; *SarnStat* 48, 1073, 1141; *SkarKaz*)(3, 41b, 120b, 310a, 350a (10); *CiekPotr* C2v, 77, 78, 86; *GosłCast* 37, 43 [2 r.], 47; *SkarKazSej* 662a, 663a, 690a, b [2 r.], 691b [3 r.]; *KlonFlis* Cv [2 r.], D4v [2 r.]; *KlonWor* 8 [2 r.], 69; *ZbylPrzyg* ktv; *SzarzRyt* A2v, B4, C3v. Cf *chwalić kogo dla czego; kogo od czego; kogo z czego; kogo nad kogo; kogo za co; kogo w czym; kogo przed kim; co w kim; komu, Ze zdaniem, Zwroty.*

chwalić kogo dla czego (1); *Niegodnego* człowieka dla imienia nie chwał *BielŻyw* 15.

chwalić kogo od czego (1): *Zátym* Páni nieskapa Páná gościá chwali/ *Od wtydy* od pokory *KlonWor* 59.

chwalić kogo z czego (17): *OpecŻyw* 47v; *OpecŻywPrzedm* C3; *PatKaz III* 98; *WróbŻółt* 49/15; *KromRozm III* Gv; *BibRadz Eccli* 27/7; *Iáko* ieden chwalać białugłowę/ z obyczáiw/ z dobroći/ s cnoty/ nákoniec y s cudności/ kiedy oná tey oŕtáthniey chwały nie przyjmuiąc/ rzekłá *GórnDworz* Q5v, I8v; *HistRzym* 72v; *RejPos* 273v; *BudBib Eccli* 9/22 [24]; *SkarŻyw* 140; *NiemObr* 166; *Phil* H; *WujNT* 635, 842. Cf. *Ze zdaniem.*

chwalić kogo nad kogo (1): *Będać* thež ták fyn iego *Tárquinius* ŕzofty/ zámowił fie z młodzyeńcy przyiacielmi ŕwemi o dobrych á złych żonách/ każdy ŕwoię chwalać nád ine. *BielKron* 104.

chwalić kogo za co [= jako] (1): *Aby* rzeczy/ które ón zá pobożné chwali/ *Tákie* były *ZawJeft* 35.

chwalić kogo, co przed kim, przed czym (5): *Będać* chwalili przed oblicznością ieg^o wŕzytki rodzaie ludzkie. *TarDuch* A4; *BibRadz Gen* 12/15; *BielKron* 68v; *StryjKron* 567; *SkarKaz* 6b.

chwalić kogo w czym (7): *GórnDworz* O; chce mowic zKrolem y zniektorych go rzeczy napominac wktorych go niechwali *ActReg* 82; *WujNT* 605 marg, 1. *Cor* 11/22; *SkarKazSej* 675b. Cf *Ze zdaniem.*

chwalić co w kim (12): *DiarDop* 101; *OrzList* h2; *OrzRozm* Q3v; A tak iáko w młodym páchołku/ chwałą ludzie łtáteczność/ [...] tak záfię káždemu łie podoba ow łtárzec żywy *GórnDworz* K4v, B7, E7; *WujJud* 215; *ModrzBaz* 87v; *SkarŻyw* 162, 198; *PaprUp* K4; *WujNT* 262 *marg.*

chwalić komu [w tym: kogo, co (28)] (31): *BierEz* S; *RejJóz* I4v, L7; *RejKup* k4, q4, ł6, t6v, t8; *RejWiz* A5v, 62; *Wilk* mu tę rzec chwalił *RejZwierc* 120, 25; *GórnDworz* Cc2; *RejZwierc* 219; *BiałKaz* K; *CzechRozm* 245v, *4v; *SkarJedn* A6v, 213; *SkarŻyw* 29; *KochFr* 24; *GórnTroas* 25; *SkarKaz* 422a; Czałem też on Mártahuz iáwnie ludźmi łzali/ Gdy Turecką kráinę rzemieśnikom chwali *KlonWor* 27. Cf »chwalić sobie«.

cum inf (1): CO dzień kómmunikowác y brác Eucháryftýą/ [...] áni chwałę/ áni gánię *LatHar* 198.

Ze zdaniem dopełnieniowym z odcieniem przyczynowym [w tym z zapowiednikiem: to (9), w tym (2), z tego (4); iż (29), że (11), inne wskaźniki (5)] (45): *BielŻyw* 72; *RejPs* 167v; *RejKup* i4v; *KromRozm I* N4v; *KromRozm II* g2v; *KromRozm III* F3v, I8v; *DiarDop* 101; *RejWiz* 42; A zabyś to chwalił/ bych ią w tym turnieju [...] miał iemu gánić Iurisdycýą iego? *OrzList* f2v; *BibRadz* 1. *Thess* 1 *arg.*; *OrzRozm* R2; *BielKron* 26, 68v, 105v, 220; *HistRzym* 86v; *HistLan* F2; *RejZwierc* 115, 180; *WujJud* 190, 240v; *PaprPan* D4; *SkarŻyw* 58, 93; *NiemObr* 74, 77; *KochFr* 25, 58, 103; *ReszPrz* 95 [2 r.]; *ReszList* 187; *PudłFr* 55; *WujNT* 262, 1. *Cor* 11/2, 17, s. 655, 770, 831; Chwałą y to, że trzeci dzień przed łkończeniém Roków nie dopułcza Sędzia w Reieftr łie wpifowác *SarnStat* 1294; *SkarKaz* 41b, 422a; *GosłCast* 35, 47.

Przysłowia: Gdy złý kogo chwali/ łobie gali. *BierEz* S; Aleć złý gdy kogo chwali/ Ná łwoyći młyn wodę wáli. *BierEz* S.

Chwal dobrą rzec á złey łie wiaruy. *BielŻyw* 19.

Lepiej iżcie ieden dobry chwali niż wiele złych. *BielŻyw* 41.

káżdá łifzká łwoy ogon chwali *GliczKsiąż* G5v; káždy łwoie chwali. *RejFig* Ccv.

Zwroty: »w oczy [kogo] chwalić« [szyk zmienny] (4): *BielŻyw* 52; *Mącz* 65b; W oczy cię chwali/ á ná łtronie gáni. *KochFr* 61; *KochCn* B3v.

»sam(ego) siebie chwalić« = *chwalić się* (3): *GórnDworz* 14; *Phil* M3; Wymawia łię że łam łiebie przed nimi mułiał chwalić *WujNT* 645.

»chwalić sobie« [w tym: co (6)] [szyk zmienny] (7): To iuż łobie obádwa łwoie łzczęłcie chwałą. *RejWiz* 139v; *RejZwierc* 223; *CzechRozm* 244; *GórnRozm* A3, C3v [2 r.], I.

»usty [kogo] chwalić« (2): Vłty myę pyęknye chwali á łercem przekłina *LubPs* O6v; [idem] *ArtKanc* Qll.

Szeregi: »chwalić, (a, a(l)bo, ale, ani, i, niż) gánić« = *laudare, damnare (a. vituperare); probare, improbare* *Modrz* [szyk 26 : 17] (43): *BielŻyw* 125; *LibLeg* 11/40v; *RejKup* ł6; *BielKom* E5v; *KrowObr* 236v; Gdyż ia chwałę pocźciwe/ á gánię niegodne. *RejWiz* 49; *Leop Prov* 21 *arg.*; *BielKron* 25, 186; *KwiatKsiąż* Q; *Mącz* 231d; *OrzQuin* E3; *GórnDworz* C8v, H7, K3, Hh2v; *RejZwierc* 147, 158v, 168; *WujJud* 109v; *WujJudConf* 206; *WierKróc* B [2 r.]; *ModrzBaz* 17, 61v [2 r.], 130v; *CzechEp* 52 [2 r.], 80 *marg.*; *NiemObr* 6; *KochFr* 61; *PaprUp* F4; *ActReg* 128; *LatHar* 198; *JanNKar* D4v; *SkarKaz* 310a, 420a; *CiekPotr* 78; *SkarKazSej* 690a, b; *KlonFlis* H2; Prožno chwałą y gánią ten krułzec łágodny *SzarzRyt* C3v. [Ponadto w innych połączeniach strukturalnych 6 r.].

»chwalić, (i) pochlebować« (2): Bo więcż ludzie którą w takim beśpieczeńśtwie czuią Rzkomo chwaląc pochlebując wsytyci z niey błaznią *RejJóz F; Górndworz G6v*.

»chwalić i potwierdzać« (2): chwaląc wśytko y poćwierdzaiąc co przeciw Heretykom Neftoremu y Ewtychefowi/ broniąc S: wiary y łzczerości iey/ pośtanowili *SkarJedn 182; WujNT 842*.

»chwalić abo ważyć« (1): Przeto nápotym żadnego nie znamy wedle ciála (*marg*) To iest/ chwalimy ábo ważemy. (-) *BibRadz 2. Cor 5/16*.

»chwalić a wielbić« (1): Nyeukowye á rzemyęsnicy chwaląc á wylbyąc łwe rzemyęłłá/ przywodzą łwe naczynya *GliczKsiqż G5v*.

»winować (a. winić) lub (a) chwalić« [szyk 1 : 1] (2): Bo przedsię twoie chwaliłz/ á mé łprawy winiłz? *PudłFr [2]; CiekPotr B4*.

»chwalić, (i) wysławiać (a. osławiać, a. sławić)« [szyk 6 : 2] (8): Praedico, Opowiedam/ Osławiam/ Chwałę. *Mqcz 85d, 27c, 33d, 386a*; kto nie płakał/ ten vmiął tę ták wielką cznothę chwalić y wyłławiác. *Górndworz Bb3; ReszList 190; Calep 289b; WysKaz 40*.

»chwalić, (abo, i) zalecać« [szyk 7 : 2] (9): *HistAl C3v, F2v, F3v; Mqcz 206c; WujJudConf llv*; A ielłize káždy człowiek doślawaiąc rzeczy do żywności potrzebnych/ niekupuie tych ktore przedawcá chwali ábo záleca [*quae a venditore commendentur*]/ ále ktore on łam rozumie być łobie dobre y pożyteczne *ModrzBaz 44; ReszPrz 42; Calep 221b; WujNT 837*.

a. Być zadowolonym; zalecać (13) : Też niektorzy piją gnoy łwieży końłki z ocztem/ á chwałą. *FalZioł V 83v*; Komu źimno bárzo chwali/ Kiedy łie w kominie pali. *RejZwierc 237*.

chwalić kogo, co (11): Ia chwałę lekarłstwo ludziem młodem nalepłze być *FalZioł V 63, IV 2a*; Kupiec łie zefnu obudził y chwalił Serop czo mu był dał Pleban. *RejKup p6v, f7v, Lv; Górndworz Nv. Cf Zwroty*.

Zwroty: »barziesz chwalić [*kogo, co*]« = *woleć (3)*: Ale kto żywie wedłóg woley pana łwego/ Tego ia barziesz chwałę/ niłzli wymownego. *KochSat B; Górndworz F, F4*.

»więcej chwalić [*co*]« = *woleć (2)*: czebulę z ocztem więczszey chwali niłzli drijakiew *FalZioł V 63, IV ld*.

2. Czcić, wielbić; wyznawać, oddawać cześć boską; adorare *Mqcz, Calep, Cn; colere* *Mqcz, Calag, Cn; venerari* *Calag, Cn; benedicere* *Mqcz (1607)* : *RejPs 137; SeklKat Y2v; LubPs F2v; KrowObr 9, 117v, 197v*; Chwaląc będę Pána wzywał *Leop Ps 17/4, 100/1, 107/2, Is 42/11, 49/13, 65/14; BielKron 35, 44; Mqcz 59d, 79d, 269b, 301c*; A ták podźmy chwalmy/ płáčmy/ á vpadńmy przed nogámi iego *RejPos 53v; WujJud 176v; WujJudConf 4; BudBib 2.Par 29/30, 1.Esdr 3/11; BudNT przedm c3; CzechRozm 66; Calag 142a; KochPs 154/ 160, 163; ArtKanc Cl8V, N10, Q20; LatHar 747 [2 r.]*.

chwalić czego [prawdopodobnie anakolut] (1): Potym Niemrot z lekkoćcią łzedł do Perłiey/ á tám ludzi ognia bálwochwálłkiego náuczyl chwalić. *BielKron 7v*.

chwalić kogo, co (1563): *BierEz G2v*; hnedki dzieciátko wzywocie Elzbiety łwięte/ [...] pokłęknałłsy na kolana/ chwaliło Iezu Kriřta będące⁸⁰ w żywocie dziewice blogoślawioné *OpecŻyw 11v*; Przeto cie dzis chwálęmy iako dziewicę nad wślytkimi dziewitzami *OpecŻyw 183, 8, 18, 21 [2 r.]*, 21v, 38 (29); *PatKaz I 3, I3v; PatKaz II 58; PatKaz III 124v; HistJóz Av [2 r.]*, A2, B4, B4v, C2; *TarDuch A3v [2 r.]*, A4, A7v [2 r.]; *BielŻyw 112; MiechGlab **, **4, 20, 45*; abouiem przykazanim

bożym iakoby przikrim wzgardzili byli Czuzf iż bałwany chwalili a nie boga. *WróbŻolt* k k 5v, 34/18, 43/9, 55/11, 12, 70/22 (28); *RejPs* 43v, 48v, 52, 77v, 81 (29); *RejRozpr* A4v, B; *SeklWyzn* a3v, f4, g3; *RejJóz* C2; *SeklKat* D4, Ev, E2, E4, F (13); *RejKup* k2v, k3; *HistAl* 18; *MurzHist* Ov; *MurzNT* 51 [3 r.], *Matth* 15/9, s. 76, *Mar* 7/7, s. 171 *marg*; A tak nyechay wślytek fwyát chwali cyebye Pánye *LubPs* P3v; Wylicza íprołne pogańtvo kthorzy nic nie wiedząc o Bogu/ írebro á złoto chwałą. *LubPs* dd4v *marg*, F2, F2v, G, I3v, M2v (43); Pogáni drewno chwałą/ y przednim klękáią *KrowObr* 113, B2, B3v, B4, B4v, C (49); *RejWiz* 156v, 179 *marg*, 181v, Cc6; *Leop* 2. *Par* 20/21, 2. *Esdr* 12/24, *Iob* 38/7, *Ps* 29/5, 13 (31); *OrzList* f; *BibRadz* I *5v, *6v, *Deut* 5/9, I 106a *marg*, *Deut* 28/14 (45); nie chwałę ia czártow/ iedno Bogá żywego ítworzycielá íwego. *BielKron* 111; Bo przed thym ledá co chwalili/ Planety/ Pogody/ Pogwizdy/ Heli/ Láde/ Dziewánnę/ to íeft Diáne/ Márzáne/ y wiele takich. *BielKron* 344v, 7, 11 [2 r.], 16, 17, 24 [5 r.] (49); *GrzegRóżn* Bv, D3, L2v, L3; *Mącz* 164c, 178c, 250c, 274d; *Prot* C3; *SarnUzn* D6v, E6v [2 r.], E7, H4, H5 [2 r.]; Iełłize kto będzie chwalił bełtią y obraz iey *RejAp* 121v, 49, 53v, 83, 105v, 106v (33); *HistRzym* [2], 126v, 127, 132v; *RejPos* A5 [2 r.], 3v, 35, 45, 46 (21); *RejPosWiecz_3* 99 [3 r.]; *BiałKat* c, 13v, 33v, 78v, 331, 333v; *GrzegŚm* 2 [2 r.], 3; *KuczbKat* 35, 301, 385 [2 r.], 400; *RejZwierc* 202v, 262; *WujJud* 40, 46v, 50, 52, 53v (15); Prawdziwi chwalcy będą chwálić oycá w duchu y w prawdzie *WujJudConf* 237, 23, 51v [2 r.], 55v, 59v [2 r.], 107 (12); *RejPosWstaw* [212] [2 r.]; *BudBib Esth* 14/8, *Bar* 2/28, 1. *Par* 16/36, 2. *Par* 20/21, 29/29 (23); *HistHel* D2v; bo iákołzby go [Jezusa] byli chwalili *BiałKaz* G2; *BudNT Hebr* 2/12; *StryjWjaz* A2; *CzechRozm* 1, 3 [2 r.], 3v, 13v, 43 (19); Y Pogáńcy [...] mułieliby imię Bogá náłzego chwálić *SkarJedn* 367; *KochPs* 23, 65, 90, 109, 144 (14); błogofławieni męczennicy [...] chwałą błogofławioną Troycę ná wiek wiekom Amen. *SkarŻyw* 147, 21, 41, 50, 63, 70 (27); *MWilKHist* G2; *StryjKron* 135, 145 [2 r.]; *CzechEp* 34, 36, 80, 81 [2 r.], 83 (23); *CzechEpPORz* **4v; *NiemObr* 53, 109, 110, 111, 116 [3 r.] (21); *KochPhaen* 1; *ReszPrz* 9, 29, 46; *ArtKanc* Allv, A15v, Bv, B2v, B4 (53); *Paprup* H4v; *ZawJeft* 45; Iakoż cię chwałę/ Pánie/ Sięde przy lutniey íwoiey? *GrabowSet* N4v, B4, B4v [3 r.], C2v, Dv, E2 (20); *OrzJan* 97; *LatHar* 25, 26, 44 [2 r.], 45, 53 (34); *WujNT Matth* 5/17, s. 46 *marg*, *Matth* 15/9, s. 85, *Mar* 7/7 (31); Z tym wślytkim chwałę Maiełtat Pána Bogá moiego *WysKaz* ?(2v; *SiebRozmyśl* D2, E2, E2v, L4v; *PowodPr* 28; *SkarKaz* 39b, 279b, 421b, 455a; *SkarKazSej* 679a; *SzarzRyt* B, D4. *Cf* chwalić kogo dla czego; kogo według czego; kogo z czego; kogo prze co; kogo w co; kogo, co za kogo, za co; kogo za co; kogo, co czym; kogo przed kim, przed czym; kogo na czym, *Fraza*, *Zwroty*.

chwalić kogo dla czego (4): *BibRadz Ps* 74 *arg*; Siedm kroć ná dzień chwalilem cię/ dla fądow íprawiedliwości twoiey. *BudBib Ps* 118/164; *ArtKanc* B17v; *WujNT* 1. *Petr* 4/16.

chwalić kogo według czego (2): *LubPs* gg; chwalcie go wedle mnołtwá wielkości iego. *BudBib Ps* 150/2.

chwalić kogo z czego (41): *OpecŻyw* 8, 11v, 182v [2 r.], 183 [3 r.], 183v [4 r.], 185; *WróbŻolt* 67/27; *SeklKat* F2v; *LubPs* ff4; *Leop* 1. *Petr* 4/15; *LeszczRzecz* A2; *RejPos* 306v; *BudBib* c3v, 1. *Esdr* 3/11; *BudNT Luc* 2/20; *CzechRozm* 3; *KochPs* 199 [2 r.], 216 [4 r.]; gdy wślyfzyfz mię miedzy święte policzonego/ wždy chwálić z tego Boga będziefz. *SkarŻyw* 543, 173, 225; *CzechEp* 318; *NiemObr* 17; *ArtKanc* B6, N16v; *Paprup* G3v; *LatHar* 400; *WujNT Luc* 2/20, Bbbbbb. *Cf* *Ze zdaniem*.

chwalić kogo prze co (4): Chwalcie páná prze dobroć iego niewymowną *KochPs* 163 [*idem* 2 r.] 177, 179. Cf *Ze zdaniem*.

chwalić kogo w co (2): Chwalcye go w huczne bębny w ftruny y w orgány *LubPs* gg; *ZawJeft* 17.

chwalić kogo, co za kogo, za co [= *jako*] (91): Bog ich naznamienitfzy ogien kthory za nałwiefłzą rzec chwalili *MiechGlab* [89]; *KrowObr* 113v; *BielKron* 7v, 8v, 24,140, 432v; *GrzegRóżn* G2v; *Mącz* 184c; *WujJudConf* 176; *CzechEp* 78; *WujNT* 883. Cf »za Boga chwalić«.

chwalić kogo za co [= *z powodu*] (10): *MurzNT Luc* 19/37; Aby zá tę łáfkę yego káždy go tu chwalił. *LubPs* M4, Pv, S4; *RejWiz* 50v; *Leop* *3v; *SkarŻyw* 341; *ArtKanc* L8; *GrabowSet* B2; *LatHar* 567.

chwalić kogo, co czym (80): SKoro fie przenáfwiétfłfy Iezus narodzil/ nie zliczoná wielkoftz aniolow fwiétych wefolym fpiewanijm iego miloŃtz chwálili *OpecŻyw* 16v, 2, 19v, 175v, 185; *PatKaz I* 13v; *WróbŻólt* 70/22; *RejRozpr* B2v; *SeklWyzn ktv*, c3v; *MurzNT Luc* 19/37; *KromRozm III* A7; *KrowObr* 102v, 206v; *RejWiz* 186v; *BibRadz I* 7 marg, 18d marg, *Eccli* 51/29 [30], *Ioann* 4/23; *BielKron* 3v; *RejPos* 43v, 89v, 139v, 153v, 200v; *GrzegŚm* 31; *WujJud* 46v, 54, 241v; *BudBib 2.Par* 29/30, *Ps* 150/3 [2 r.]; *ModrzBaz* 55v; *KochPs* 216 [6 r.]; *SkarŻyw* 362; *StryjKron* 400; *CzechEp* 284, [402]; Prožno mię chwałą vftáwámi ludzkiami *NiemObr* 7; *KlonŻal* B4; *ArtKanc* E7, T14; *Paprup* H4v; *LatHar* 621; *WujNT* 200, *Luc* 19/37, s. 783, 850. Cf *Ze zdaniem*, »chwałą chwalić«, »usty chwalić«.

chwalić kogo przed kim, przed czym (2): chwalili go [*Tobiasza*] więc przedemną *Leop 2.Esdr* 6/19, *Tob* 13/3.

chwalić kogo na czym (11): Dobrze ciebie chwalić na pfalterzu dziefiáci ftrun fprowionym y z pieniem na lutni. *WróbŻólt* 91/4; *LubPs* H4v, gg; *BibRadz 1.Par* 23/5; *BudBib Ps* 150/4 [2 r.], 5 [2 r.]; *ModrzBaz* 55v [2 r.]; O Boże/ pieśń nową fpiewáć tobie będę/ ná Hárfie dzieŃŃiefioftrunney chwalić cię będę. *LatHar ktv*.

chwalić kogo na czym [= *za co*] (1): áby teź oni potem zrozumiawłfy takieź ná włsem ciebie pánie chwalili. *RejPs* 33.

Ze zdaniem przyczynowym [*w tym z zapowiednikiem: prze to* (1), *z tego* (2), *tym* (1); *iż* (10), *gdyż* (1), *że* (1)] (12): bo onę chwálémy/ iijz ieft wyięta od przekłęcia Ewinégo *OpecŻyw* 179v, 8; *PatKaz I* 15v; *WróbŻólt* dd3v, vv4; *LubPs* Q3v, aav, dd4, ff4; *Leop 2.Par* 7/3; *RejPos* 226v; *CzechRozm* 121v.

W charakterystycznych połączeniach: chwalić bałwana (22), *bałwochwalstwo*, *baranka* (4), *bestyjá* (14), *ciało (pańskie)*(2), *czarty* (4), *dyjabła* (13), *imię (święte, boże, pańskie)* (79), *Jehowę* (9), *Jezusa Chrystusa* (28), *miłość (Boga)* (4), *obraz* (23), *ojca (niebieskiego)* (27), *pannę (Maryją)* (8), *stworzyciela* (9), *syna (bożego)* (8), *zbawiciela* (4); *chwalić w duchu i w prawdzie* (21).

Fraza: »wszelki(-e) duch (a. *dychanie*) *niech(aj) chwali Boga, Pana Boga, Pana*« (2 : 1 : 1): Włfelki duch niechay chwali Páná Bogá *KrowObr* 198v; *BielKron* 343; Włfelkie dychánie niech chwali Bogá [*Omnis spiritus laudet Dominum*] *BudBib Ps* 150/6; *ModrzBaz* 55v.

Zwroty:»chwalić Boga, Pana Boga, Pana« = *laudare Deum a. Dominum Mącz, PolAnt, Vulg, Modrz; bene~ dicere Deo Mącz, PolAnt, Vulg; adorare a. benedicere, a. glorificare Deum a. Dominum, a. Dominum Deum PolAnt, Vulg; collaudare a. colere, a. magnificare Deum Vulg* [szyk zmienny] (231 : 212 : 145): abich fe włfitkymy anyoli chwalyłcyá pana Ńbawocyelya [!] mego nawyeky wyekow. Amen.

BierRaj 20v; *OpecŻyw* 3, 5, 11, 16v [2 r.], 21 (15); *PatKaz I* 1v, 15v; *PatKaz II* 46v, 81v [2 r.]; *PatKaz III* 115; *HistJóz* B4v, E3v; *MetrKor* 46/46, 175; *TarDuch* A4; *BielŻyw* 34; *MiechGlab* 19; *WróbŻołt* 7/18, P5, 46/2 [2 r.], 67/26, 27 (34); A tak roftropnie niechay chwałą páná wlfyfcy obywatze ná ziemi *RejPs* 47v, 35v *marg*, 47v, 49, 137, 149 (15); *RejRozpr* Bv, B2v; *LudWieś ktv*, A2; Pana boga twego bądźiefz falil *SeklWyzn* a3v, b3v, c2, c3v, e4, f4, g2v; *RejJóz* Q3v; *SeklKat* E4v, F4v, Qv, Q2v, Q3, R4, Sv; *HistAl* I6, I8, K, Kv; *MurzHist* C, 02 [2 r.], T3; a tłuźczé virzáwfy to dżiwowały się i chfáliły boga *MurzNT Matth* 9/8, k. 68v, 73v, 76, *Luc* 19/37; *KromRozm III* A6, A7, B2v, B4v; *Diar* 21; *GliczKsiąż* N5v, P6v; *LubPs* A5v, A6v [2 r.], B3v, B6v, F2v [2 r.] (45); *KrowObr* 64v, 67, 69, 119, 220; *Leop* *A3v, *Deut* 12/2, *Iudic* 5/9, 4.*Reg* 17/7, 1.*Par* 25/3 (32); *OrzList* a4v; *LeszczRzecz* A2 [2 r.]; *RejZwierz* 106; *BibRadz I* *3v, *Gen* 4/26, I 7 *marg*, *Gen* 24/48, 52 (38); *OrzRozm D*3; *BielKron* 3v, 8v, 30, 36, 38 (14); *GrzegRóżn* G3, N3v, O; *Mącz* 87a; *OrzQuin* V2v, X4v, Y; *SarnUzn* E6v, H4v; *RejAp* 54v, 66, 96, 190; *HistRzym* [39], 126v, 132; *RejPos* 13v, 24, 66v, 70, 133 [2 r.] (18); *BialKat* b2v, 33v, 121, 183v, 221, 333v, 356; *GrzegŚm* 22 [2 r.], 31, 47; Z przyrodzenia to ludzie máią áby Páná Bogá chwalili. *KuczKat* 295 *marg*, 300 *marg*, 310, 345, 395; *RejZwierc* 32v, 202v; *WujJud* 46v [2 r.], 50, 53v [2 r.], 54, 54v (17); *WujJudConf* 21, 23, 24v, 53, 53v, 54; *RejPosWstaw* [1103]; *BudBib* c3v, *Tob* 4/15, *Iudith* 13/16, 20, *Ps* 105/1, 113/17, 149/9; *HistHel* A; *MycPrz* I [D], [D]v; *BialKaz* D, F3 [2 r.]; *BudNT Luc* 2/20, 24/53, *Rom* 15/11; *CzechRozm* 3v, 66, 88, 121v (13); *ME*nan on krol Egipťki vczył ludzi tego/ By bogi tak chwalili przyklad biorac z niego *PaprPan* O3v; *ModrzBaz* 55v; *SkarJedn* 236, 313, 366, 388; *Oczko* [40]v; *KochPs* 45, 90, 157 [2 r.], 160, 162 (24); *SkarŻyw* 69, 70 [2 r.], 100, 102, 103 (38); gdyż też y oni także wiele BOgow chwalili *CzechEp* 251, 6, 86, 87, 95, 170 (19); *NiemObr* 17, 70, 116, 117, 129; *KlonŻal* B4, C3v; *ReszPrz* 57, 78, 88; *ReszList* 158, 165, 169, 176; *WisznTr* 17; *ArtKanc* A4v, A9v, B19, Cv, C2 (13); *PaprUp* G3v; *ZawJeft* 16, 17; *GrabowSet* Dv [2 r.]» F3v, R2v [3 r.], R4, X2v; *LatHar* +11v, 62, 168, 230 [2 r.], 302 [2 r.] (20); *WujNT przedm* 28, s. 26, *Matth* 9/8, s. 38 [2 r.], 63 *marg* (54); *JanNKarGórn* G4v; *SiebRozmysl* F4; W Pierwzym zakázuie P. Bog mieć y chwalić obcych ábo cudzych Bogow okrom siebie. *PowodPr* 28, 34, 35, 39 [2 r.], 43, 46, 81; *SkarKaz* 453b, 636b [2 r.]; *SkarKazSej* 678b, 679a.*Cf Fraza*.

»za, jako(by), miasto Boga chwalić [kogo, co]« [szyk zmienny] (79 : 10 : 7): *OpecŻyw* 55; *BielŻyw* 34, 54; *BierRozm* 17; *RejPs* 67, 157v; *SeklKat* Ev; Krolowa rzeklá iefli to vzrzę/ nie iáko proroká ále iáko bogá onego będę chwaliá. *HistAl* A3v, G5, G5v [2 r.], H8v; *KromRozm II* i3v; *KromRozm III* B; *GliczKsiąż* F5; *LubPs* D4v, Y3; á nákoniec muřzą drwá/ kámienie/ řebro/ złoto/ álbo řelázo/ miáľto Bogá chwalić *KrowObr* 193, 8, 25, 27v, 61, 84 (16); y chwalili zá Bogá te kthorych nieználi [et adoraverunt eos quos nesciebant] *Leop Deut* 29/26, *Ex* 8/26, *Dan* 14/22; *RejZwierz* 88; *BibRadz Iudith* 3 arg; *BielKron* 5, 7, 8, 24v, 60v (19); *GrzegRóżn* G2v; *Mącz* 224d, 302d; *OrzQuin* N3v, N4, N4v, 04 [2 r.]; *LeovPrzep* b2v; *RejAp* 108, Ddv [2 r.]; *GórnDworz* Ee4v, Hh7v; *RejZwierc* 48, 202, 202v; *WujJud* 9v, 46v [2 r.], 60; *HistHel* B; *CzechRozm* 6, 81; oni w báľwochwáľľtwo řproľne wpáďli/ y vľanego ćielcá zá Bogá chwalili *SkarŻyw* 482; *CzechEp* [410]; *NiemObr* 165; *ReszPrz* 96; *WujNT* 375, 392, 471, *Rom* 1/21, s. 700, 2.*Thess* 2/4, s. 716 [2 r.]; *KlonKr* B4v; *PowodPr* 14; *GoslCast* 13.

»chwałą chwalić [kogo]« [szyk zmienny] (7): *OpecŻyw* 185v; *PatKaz I* 8v, 18v; *PatKaz II* 22; gdzie trzy perfony iednoiftne/ iedną chwałą thez łpolnie mamy chwalić ná wieki. *SarnUzn* H4v; *WujJud* 53v, 264.

»usty (a. wargami) chwalić [kogo]; [kogo] usta chwałą« = *labiis honorare Vulg* [szyk zmienny] (18; 1): *SeklWyzn* c2; *SeklKat* Qv, Q2v; A będą cye chwalić łercem y wfty bełpyecznye *LubPs* M3v; *RejPos* 214; *WujJud* 185; Ciebie/ o pánie/ chwalić będą wftá moie *KochPs* 211; *CzechEp* 36, 106, 325; *KlonŻal* C3v; *LatHar* 17, 569; *WujNT* 63 marg, *Mar* 7/6, s. 151 [3 r.], Yyyyy.

Szeregi: »chwalić, (i, a) błogosławić« = *laudare et benedicere Vulg*, *PolAnt* [szyk 16 : 2] (18): *Leop Ier* 4/2, *Dan* 3/24; *BibRadz Luc* 24/53; *RejPos* 135; *BudNT Luc* 24/53; A ták chwalmy/ y z całego łercá błogosławmy Páná nálezego *SkarJedn* 313; *ArtKanc* T17v; *LatHar* 17, 67, 86, 97, 369, 574; *WujNT* 195, *Luc* 24/53; *WysKaz* 36; *SiebRozmyśl* D2, L4v.

»czcić, (a, ani, i) chwalić« = *adorare Mącz; colere Vulg* [szyk 18 : 5] (23): *OpecŻyw* 185v; *LubPs* X5; *KrowObr* 64v, 220 [2 r.]; *Leop Dan* 3/17; *Mącz* 270a; *RejPos* 3v; *KuczKat* 301; *WujJud* 54, 54v, 264; *WujJudConf* 54, 60; ktorego teź chwalił/ ćcił/ wyznawał/ y ktorego wołą czynił Iezus Chrifus Pan nález *CzechRozm* 70v; *NiemObr* 109, 119, 120 [2 r.]; My ćiebie Krolem znamy/ Zbáwicielem być wyznawamy/ ćiebie czcimy y chwalemy *ArtKanc* E6v, T17; *Calep* 27a; *WujNT* 783. [*Ponadto w innym połączeniu strukturalnym 1 r.*]

»chwalić, (i, albo) cześć wyrządzać (a. (od)dawać)« (8) : *KrowObr* 94v; thámże iego chwalił/ y iego ćiału cześć wyrządzał *BiałKat* 333v; *WujJud* 46v; *NiemObr* 111, 117; *ArtKanc* M6; *GrabowSet* F4; *LatHar* 94.

»dobrorzeczyć, (i) chwalić« [szyk 3 : 1] (4): *Leop Ps* 144/2; Zátym pokłękńawłzy chwalilem y dobroorzeczyłem Páná Bogá [*et benedixi Domino Deo*] *Abráhámá* páná moiego *BibRadz Gen* 24/48, *Dan* 3/87, 88.

»ganić, (a, albo) chwalić« [szyk 2 : 1] (3): *MurzNT* 51 marg; A ták obatz pierwey dobrze/ co małz gánić/ álbo co małz chwalić/ ábyś Duchá łwiętego nie gánił/ y nie łromoćił á Duchá złego nie chwalił *KrowObr* C4.

»(nie) kłaniać się, (i, abo, ani) chwalić« [szyk 6 : 1] (7): *KrowObr* 110v; *BibRadz Deut* 5/9; tedy krol y włzytcy ktorzy z nim byli/ kłániáli się y chwalili [*incurvaverunt se rex et omnes, qui inventi sunt cum eo, et adoraverunt*] Iehowę. *BudBib 2.Par* 29/29; Ieden ieft Bog práwł Chrifus/ temv się kłaniać ma káždj y ie^{go} chwalić. *SkarŻyw* 179; *CzechEp* 81; *ArtKanc* M6; *Calep* 27a.

»chwalić, (a, i) służyć« [szyk 11 : 2] (13): *SeklWyzn* g3; *SeklKat* D4; *KrowObr* 69; á chwycili się bogow cudzych á chwalili ie y łłżyli im [*et apprehenderint in Deos alienos, et incurvaverint se eis, et servierint eis*] *BibRadz 2.Par* 7/22, *Ier* 16/11; *SarnUzn* E6v, H4v; *BiałKat* 183v; Páná Bogá twego będziefz chwalił/ á iemu łámemu będziefz łłżył. *WujJud* 53v; *CzechEp* 239, 248, 249; *ArtKanc* M18v. [*Ponadto w innym połączeniu strukturalnym 1 r.*]

»wielbić, (a, i) chwalić« = *glorificare (a. clarificare) Vulg* [szyk 6 : 5] (11): *RejPs* 77v; *KrowObr* 64v; *Leop Matth* 9/8, *Gal* 1/24; *RejAp* 53v; *RejPos* 66v; *BiałKaz* D; *SkarŻyw* 172; Prołzę teź/ áby łpolecźnie włzyścy duchowie Anyelłcy/ y włzyścy Swięći wybráni twoi/ ćiebie zá teź dobrodźieyftwá twoie chwalili y wielbili ná wieki. *LatHar* 567; *WujNT* 375; *SiebRozmyśl* F4.

»chwalić i wynosić« (1): Gdy oni porównywaią Syná Bożego z ludźmi álbo z Anyoły/ tu go chwala y wynofzą. *SarnUzn* H4.

»chwalić, (a, i, lub) (wy)sławi(a)ć (a. wysławować)« [szyk 17 : 8] (25): *RejPs* 81, 96, 168v, 202v, 203v, 218; *SeklKat* E4; *BibRadz Iudith* 13/16; *Mącz* 87a; *KuczbKat* 385; *BudBib Iudith* 13/16; Y wroćili fię páfterze łławiąc y chwalać Bogá [*glorificantes et laudantes Deum*] ze wżego co łłyzeli y widzieli *BudNT Luc* 2/20; *NiemObr* 109; *ArtKanc* B12v, I5v, Q10; Tu łławić Oycze/ tám cię chwalić wiecznie/ Day Boże święty *GrabowSet* I, R4; *LatHar* 67, 369, 569, 570, 571; *WujNT* 46 marg, *Luc* 2/20.

»chwalić i wywyższać« (2): chwalcie go [*Pana*] y wywyższaycie aż na wieki *BibRadz Dan* 3/88 [*idem*] *Dan* 3/87.

»wyznawać, (a, i, abo) chwalić« = *laudare et confiteri Vulg* [szyk 11 : 10] (21): *SeklKat* F4; *KromRozm III* A7; *LubPs* Lv; *Leop* 1.Par 25/3, 2.Esdr 12/24, *Tob* 13/3; *BibRadz Dan* 3/90; *BielKron* 156; *RejPos* 147v, 151; *WujJudConf* 23; *CzechRozm* 3v [2 r.], 70v; poki mi lat moich doftanie/ Będę cię chwalił/ będę cię wyznawał *KochPs* 90, 65; *CzechEp* [402], [403]; *NiemObr* 110; *ArtKanc* 18; *LatHar* 17; *WujNT* 46 marg.

»chwalić, (abo, ani, i) wzywać« [szyk 13 : 10] (23): *MurzNT* 76; *LubPs* aav; *KrowObr* 119 [2 r.], 154v [2 r.]; *BibRadz Ps* 40 arg; *BielKron* 32; *SarnUzn* C6; *RejPos* [212] [2 r.]; A gdzie o tym iż go do niebá wżiętego chwalono y wzywano? *CzechRozm* 196, 3v, 256; *CzechEp* 284 [2 r.], 287 [2 r.], 288; *NiemObr* 116, 121; *ReszPrz* 88; *WujNT* Aaaaaa.

a. *Być zwolennikiem, praktykować* [co] (1) : Bo oni potáiemnie poligámią ftárego zakonu chwala, ieno práwu Koronnému folguia. Ale oni będąc *orientales*, iáko *orientales* rádźiby żyli. *SarnStat* 245.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (10) : *Mącz* 45d [3 r.], 91d, 186b; *Calag* 338b; *Calep* 324b, 514a, 586a; Polacy kiedi chcą wymówić Greckie /χ/ tedi piłzą /ch/ iáko chwala/ chwila. *JanNKarKoch* E4v.

Synonimy: ważyć, wysławiać, wysławować; 1. osławiać, pochlebować, polecać, potwierdzać, zalecać; 2. błogosławić, czcić, dobrorzeczyć, sławić, wielbić, wielmożyć, wynosić, wywyższać, wyznawać.

Formacje pochodne: pochwalić, schwalić, uchwalić; pochwalać, przechwalać, uchwalać, wychwalać; pochwaliwać, uchwaliwać; pochwalować, wychwalować.

Cf **BALWOCHWALIĆ, CHWALĄCY, CHWALENIE, CHWALON**